

Alumina-sagen: Et skoleeksempel på imperialisme i Island

Den schweiziske aluminiumsfabrik nyder godt af den billige energi og har formentlig snydt den islandske stat for en anelig sum skattepenge

AF THROSTUR HARALDSSON

REYKJAVÍK i august — Island råder, som bekendt, over enorme energiresourcer i form af vandkraft og underjordisk varme. Kun en brøkdel af disse er hidtil blevet udnyttet. Alle er enige om, at de skal udnyttes, men det kniber med enigheden om, hvordan det skal gøres.

Indtil dato har den islandske regering givet tre udenlandske koncerner — en norsk, en amerikansk og en svejtsisk — lov til at oprette energikrævende fabrikker i landet. I de to tilfælde er den islandske stat aktiemajoriteten, mens den svejtsiske koncern *Alusuisse* ejer alle aktierne i aluminiumfabrikken i *Straumsvík* mellem Reykjavík og Keflavík.

I det sidste halv år, har der været stor politisk røre omkring denne aluminiumfabrik. Ekspert er fundet ud af, at *Alusuisse*, ved hjælp af falske bogføringer m.m., har klaret at vise underskud på fabrikken drift og derved undgået at betale skat til den islandske stat.

Lave energipriser

I 1966 underskrev *Alusuisse* og den islandske regering en aftale om, at den svejtsiske koncern skulle oprette en aluminiumfabrik i *Straumsvík* med 70.000 tons kapacitet om året. Aftalen var mildest talt omstridt, dens modstandere pegede især på de usædvanligt lave energipriser og de gunstige skatteregler, ifølge hvilke aluminiumfabrikken skulle betale skat, hvis fabrikken viste overskud.

I 1974 fandt man ud af, at *Alusuisse* over en årrække havde brudt aftalen ved at opgive for høje råvarepriser. Davæ-

rende industriminister og nuværende statsminister, *Gunnar Thoroddsen*, benyttede lejligheden til at kræve aftalen revideret. Energipriserne blev sat lidt i vejret, og skattereglerne strammet. Til gengæld fik *Alusuisse* løfter om udvidelse af fabrikken. De er dog endnu ikke blevet indfriet.

I 1979 blev biologen *Hjorleifur Guttormsson* fra Folkealliancen udnævnt til industris- og energiminister. Han fik mistanke om, at *Alusuisse* stadigvæk lavede numre med bogføringen. Han ansatte derfor det engelske revisionsfirma *Coopers & Lybrand* til at undersøge fabrikkens råvareimport. I midten af juli fremlagde han firmaets første rapport, der viste, at *Alusuisse* sandsynligvis havde snydt den islandske stat for en anelig sum.

Prisstigning undervejs

Ifølge aftalen om fabrikken i *Straumsvík*, er *Alusuisse* forpligtet til at skaffe det islandske datterselskab, *ISAL*, råstoffer til de laveste priser, der findes på markedet. 70 procent af råstofferne er *alumina* — en halvfabrikata udvundet af bauxite. Den importeres fra Australien, hvor *Alusuisse* ejer aktiemajoriteten i leverandørfirmaet, *Gove Joint Venture*. Man fandt ud af, at der var stor forskel på de priser man opgav som eksportpriser fra Australien og de man opgav som importpriser overfor de islandske myndigheder. Dvs. prisen på *alumina* steg væsentligt undervejs mellem Australien og Island.

Denne forskel er af C&L vurderet til 22-25 millioner dollars i perioden 1974-80. Men hvis man tager udgangspunkt i de priser *Alusuisse* opgav i Island, så ligger de omtrent 16 millioner dollars over »markedets gunstigste priser». De resterende 30 procent af råstofferne er anoder, som *ISAL* køber fra Holland, hvor *Alusuisse* også har en fabrik. Indenfor aluminiumbranchen plejer man at lave anoderne der hvor aluminiumproduktionen finder sted. Men ikke hos *Alu-*

Aluminiumsfabrikken i Straumsvík

(Foto: Læifur)

suisse. Hvorfor? Det ved man endnu ikke, men C&L arbejder videre med den del af sagen.

Rapporten udløste, selvfølgelig, en politisk storm i den ellers så fredssommelige islandske sommer. »Alumina-sagen» afløste agurketidens debat om sur mælk.

Regeringen *Thoroddsen* drøftede rapporten på et møde og erklærede derefter, at den ville tage hele aftalen med *Alusuisse* op til genforhandling. Folkealliancen gik endog så vidt som at kræve nationalisering af fabrikken.

Oppositionspartierne står splittet i sagen. Efter et par dages tøven gik socialdemokraterne ind på regeringens linje. Den del af det borgerlige Selvstændighedsparti, der står i opposition, tøvede endnu længere. Da den omsider kom til en konklusion, gik den ud på at kræve en gennemgang af fabrikens samtlige regnskaber, men sagen skulle først frtages industriminister *Guttormsson*. Han er alt for fjendtlig indstillet overfor *Alusuisse* og udenlandske investeringer i det hele taget, mente *Geir Hallgrímsson* og hans meningsfæller indenfor partiets altingsgruppe. Denne holdning er ikke særlig klog, fordi regeringen, og især *Guttormsson*, har stor opbakning blandt befolkningen for dens linje. *Hallgrímsson*'s holdning vil uden tvivl bidrage yderligere til den isolation han har befundet sig i siden hans parti blev splittet ved regeringsdannelsen i februar 1980.

Men selv om den ikke er særlig klog, kan man godt forstå *Hallgrímsson*'s holdning. Han står for den »internationale» del af det islandske borgerskab, den del af klassen, som er mest ivrig efter at knytte Island til udenlandske interesser. Det er denne fløj, der bærer hovedansvaret for aftalen fra 1966.

Regeringen krævede altså aftalen med *Alusuisse* revideret. I første omgang nægtede koncernen at gå med til en revision, men den var villig til at diskutere C&L's undersøgelser, selv om den betvivlede dens resultater. Efter en del brev- og telegramveksling mellem *Alusuisse* og *Guttormsson* er parterne dog blevet enige om at sætte sig ned til diskussion i begyndelsen af august.

Alumina-sagens morale

Alumina-sagen sætter hele forholdet mellem multinationale koncerner og små stater i relief. For at vise, hvor stor en rolle fabrikken i *Straumsvík* spiller indenfor den islandske lilleput-økonomi, kan det nævnes, at i de første år efter dens oprettelse sluttede fabrikken over halvdelen af al elektricitet produceret i landet.

Men for denne halvdel betalte *ISAL* kun godt 10 procent af elselvskabernes indtægter, så lave var energipriserne. De udgør stadigvæk kun en tredjedel af de priser *Alusuisse* må finde sig i at betale i resten af Europa. Det statslige elselvskab har i

mange år vist underskud på driften, og man har store problemer ved at rejse kapital til en planlagt udvidelse af kapaciteten. Hvis *ISAL* betalte en europæisk gennemsnitspris for energien, ville det være muligt at nedsætte prisen på elektricitet til husholdningsbrug med 60 procent og alligevel beholde et rimeligt overskud til investeringer.

Alumina-sagen udgang vil helt klart have indflydelse på de aftaler den islandske stat har planer om at lave med andre udenlandske koncerner i den nærmeste fremtid. De energiprojekter man arbejder med vil langt overskride det indenlandske behov, så man er nødt til at finde nogle energikrævende kunder i udlandet.

To ting står allerede klart: man vil ikke tillade oprettelsen af fabrikker, hvor udenlandske interesser ejer majoriteten, og man vil vise meget større forsigtighed når nye aftaler skal indgås.

Men spørgsmålet rejser sig, hvor skrappet krav en lilleputnation overhovedet kan tillade sig at stille overfor multinationale giganter, der kontrollerer alle led i produktionen, fra råstofvinding til salg af det færdige produkt.

Throstur Haraldsson er journalist og har tidligere skrevet artikler fra Island til *Information*.

Informationskløft mellem rige og fattige lande vokser stadig

Kuwait er — målt i indkomst pr. indbygger — verdens rigeste. Bhutan verdens fattigste

AF OWEN ULLMANN Associated Press

WASHINGTON, 10. august — USA er rykket endnu længere ned på listen over verdens rigeste lande. Det er nu nummer otte regnet efter indkomst pr. indbygger, fremgår det af en ny international økonomisk rapport.

I sin årlige oversigt over de økonomiske forhold i verden, som blev offentliggjort søndag, forudsiger Verdensbanken, at det enorme svælg mellem rige og fattige lande fortsat vil vokse i 1980'erne.

Verdensbanken, som har 139 nationer som medlemmer, finansierer internationale udviklingsprojekter.

Rapporten viser, at USA er rykket to pladser med siden sidste år og fire pladser siden Verdensbanken begyndte at udsende sine årlige oversigter i 1978.

Ifølge den nye rapport blev USA overhalet af Belgien og Norge i 1980. Regnet i 1979-dollars er USA nu på ottendepladsen med en indkomst på 10.630 dollars pr. indbygger i forhold til bruttonationalproduktet. Norge var nr. syv med 10.700 dollar og Belgien nr. seks med 10.920.

Det olierige Kuwait ligger i spidsen for fjerde år i træk. Det har en bruttonationalindkomst pr. indbygger på 17.100 dollars. Schweiz er — ligeledes på fjerde år — på andenpladsen med 13.920 dollars. Nr. tre er Sverige med 11.930 dollars fulgt af Danmark med 11.900 og Vestyskland med 11.730.

På niende- og tiendepladsen kommer Holland med 10.230 og Frankrig med 9.950 dollars.

I den anden ende af skalaen er det lille Bhutan i Himalayabjergene ved Kinas sydgrænse verdens fattigste land med en bruttonationalindkomst på 80 dollars til hver af dets 1,3 mia.

indbyggere. Bangladesh er næstfattigst med 90 dollars. Derefter kommer Chad med 110, Etiopien og Nepal med hver 130, Mali med 140, Burma med 160, Afghanistan med 170, Burundi og Øvre Volta med hver 180 og Indien med 190 dollars pr. indbygger om året.

Sidste år havde Verdensbanken USA som nr. seks med 9.770 dollars. Det var nr. fem i 1979 og nr. fire i 1978.

USA, som engang var verdens rigeste land målt efter nationalprodukt pr. indbygger, har tabt terræn på grund af langsommere økonomisk vækst end de andre industrilande.

Regnet efter bruttonationalprodukt i alt — et mål for den samlede værdi af varer og tjenesteydelser i et land — ligger USA stadig på en ubestridt førsteplads, fordi det har langt flere indbyggere end de andre lande i toppen. Ifølge Verdensbankens rapport var den amerikanske befolkning 223,6 mill.

Heroverfor står Kuwait med kun 1,3 mill. indbyggere. I dette tal er kun medregnet landets statsborgere, og der er således ikke taget hensyn til, at over halvdelen af de mennesker der bor i Kuwait, er udlændinge.

I en pessimistisk indledning til rapporten noterer bankens afgående præsident Robert S. McNamara, at »de økonomiske forhold i verden er blevet forværret» i det forløbne år, især for udviklingslandene. De fleste industrilande står over for en økonomisk nedgangsperiode, inflationen er stadig høj og oliepriserne fortsætter med at stige.

McNamara, som trådte tilbage den 1. juli, skriver, at de fattige lande må betale højere priser for olie og andre importerede varer, men at deres evne til at betale for importen er gået tilbage.

Selv under de mere optimistiske forudsætninger, banken opstiller for de økonomiske udsigter for verden i 1980'erne, vil »indkomstkløften mellem de rigeste og de fattigste lande fortsætte med at vokse», skriver han.

Rapporten kommer med to forudsigelser. Den ene forudsætter øget økonomisk vækst og højere energibesparelser, mens den anden går ud fra lavere vækst.

I den optimistiske version forudsiger banken, at antallet af mennesker, der lever i »absolut fattigdom» vil falde fra 750 mill. til 630 mill. mellem 1980 og 1990. Den gennemsnitlige årlige bruttonationalindkomst pr. indbygger vil stige fra 220 til 260 dollars, for de fattige lande, mens der for de ikke-kommunistiske industrilande vil blive tale om en stigning fra 10.660 til 14.520 dollars.

Med de pessimistiske udsigter vil antallet af mennesker der lever i absolut fattigdom i løbet af de næste ti år svulme op til 850 mill., årlig indkomst pr. indbygger vil i gennemsnit stige fra 220 til 230 dollar for de fattige lande og fra 10.660 til 13.380 dollar for de rige lande.

Kina vil afskaffe persondyrkelsen

PEKING, 10. august (AP) — Som led i bestræbelserne for at afskaffe personkulten vil der ikke blive hængt billeder af den nye kinesiske partiformand Hu Yaobang op på offentlige steder, skriver ugebladet *Peking Review* mandag.

»Der må én gang for alle gøres op med personkulten», skriver den politiske redaktør An Zhiguo som svar på et spørgsmål om, hvorfor der ikke er udsendt et officielt fotografi af formanden.

»Det er et af midlerne... til at skære ned på propagandaen for enkeltpersoner», hedder det. »For fremtiden vil partiformandens billede ikke blive hængt op på offentlige steder eller i de kinesiske ambassader i udlandet.»

Heftige kampe i Beirut

— men rapporter fra det sydlige Libanon tyder på, at våbenhvilen stadig står ved magt

BEIRUT, 10. august (AP) — Politiet rapporterede mandag om alvorlig beskadigelse af Beiruts havneområde efter kraftig granatild mellem de kristne østlige og muslimske vestlige kvartaler af byen. Desuden gennembrød israelske recognosceringsfly lyduren over den libanesiske hovedstad.

En talsmand for politiet sagde, at mindst 14 pakhuse i havnen brød i brand, da det søndag afton kom til kampe mellem de syriske fredsbevarende styrker og den kristne libanesiske milit. Det var den værste optrapning af kamphandlingerne siden en våbenhvile den 9. juni blev indgået ved en arabisk mæglingskommissions mellemkomst.

Beiruts havn, som er landets vigtigste indtægtskilde, ligger i liddinjen mellem de to stridende parter og tæt ved det ødelagte område i den indre by, hvor den libanesiske borgerkrig mellem højreorienterede

kristne og palæstinensiske guerillæer sammen med venstreorienterede muslimer har udspillet sig i flere omgange.

Borgerkrigen i 1975-76 blev afsluttet ved hjælp af en syrisk fredsbevarende styrke på 22.000 mand under et arabisk mandat. I 1978 drev de højreorienterede styrer ud fra de kristne områder, og de to parter har siden med mellemrum genoptaget kamphandlingerne.

Talsmanden for politiet sagde, at der blev brugt artilleri og raketter i søndagens kampe, og at 12 raketter var faldet ned på havnens toldbygning. Der blev også rapporteret om heftig granatild i det kristne kvarter Ashrafieh i det østlige Beirut, men der blev ikke sagt noget om dræbte eller sårede under kampene.

Samtidigt gennembrød israelske recognosceringsfly lyduren over Beirut for anden dag i træk. Den Palæstinensiske Befrielsesorganisation (PLO) har sagt, at den betragter disse overflyvninger som en krænkelse af den aftale om indstilling af kamphandlingerne, der blev indgået den 24. juli, men rapporteer fra det sydlige Libanon tyder på, at den skrøbelige våbenhvile stadig står ved magt.

Franskmænd ud af Iran

PARIS, 10. august (AP) — En gruppe på 57 franske statsborgere forlod mandag morgen Teheran i et iransk fly på vej til Paris. De havde siden torsdag været holdt tilbage for administrativ kontrol, sagde en talsmand for det iranske udenrigsministerium.

Alle franske statsborgere med undtagelse af en nedstap på ambassaden blev onsdag i sidste uge af præsident Francois Mitterrand opfordret til at forlade landet på grund af det spændte forhold mellem Iran og Frankrig, efter at franskmændene havde givet den tidligere iranske præsident Abolhassan Bani-Sadr politisk asyl.

Men den første gruppe blev forhindret i at rejse torsdag af en iransk embedsmand, som sagde, at man først måtte undersøge deres økonomiske og juridiske forhold.

Talsmanden for udenrigsministeriet sagde at tre personer stadig er tilbageholdt, »to på grund af mindre økonomiske problemer og den tredje, en iraner der er gift med en franskmænd, fordi hun ikke havde udrejsevisum».

De resterende franske statsborgere skal efter planen rejse onsdag. Kun 140 franske statsborgere bliver i Iran. Bortset fra diplomater er der tale om missionærer og folk, der har boet i landet i mange år.

Er amerikanske journalister dårligt kvalificerede?

NEW YORK, i august (AP) — En presse-talsmand for FN's undervisnings-, videnskabs- og kulturorganisation (UNESCO) er kommet med sin egen løsning på problemet med en ikke særlig venlig amerikansk presedækning af UNESCO's fortsatte diskussion af en ny verdensorden på nyhedsformidlingsområdet.

»Personligt ... tror jeg, at dette er den forkerte slags historie at dække for den amerikanske presse», sagde UNESCO's informationschef for USA, Joseph Mehan, på en presse-briefing i FN-hovedkvarteret.

Overfladiske

Mehan, der selv er tidligere reporter ved radio- og tv-selskabet NBC i USA, forklarede, at amerikanske journalister efter hans mening foretrak at få deres materiale fra hurtige pressekonferencer og skrive deres historier hurtigt.

»De ved ikke, hvordan man læser dokumenter», sagde han og tilføjede, at de heller ikke ved, hvordan man skal følge et emne gennem lange, udviklede forhandlinger på den måde, der kræves til rigtig dækning af UNESCO-forhold.

Mehan syntes at antyde, at det måske var bedre,

hvis amerikanske journalister simpelt hen ignorerede hele UNESCO-debatten om presse- og kommunikationsspørgsmål. Hans antydning kom på en pressekonference for korrespondenter ved FN-hovedkvarteret, hvor han søgte at bevare klager over visse tendenser i debatten inden for UNESCO.

UNESCOS »abstraktion»

»Der er ikke endnu nogen ny verdensorden for nyhedsformidling», sagde Mehan. »Det er en abstraktion, der leder efter en konkret identitet ... et umådeligt udvalgt af forslag.»

Mehan gav journalisterne en liste over elementer, hvorpå en sådan verdensorden »kunne baseres». Listen var godkendt af UNESCO's generalkonference i Beograd i oktober sidste år.

Listens omfattede pressefrihed, fjernelse af hindringer for den frie informationsstrøm, »respekt for hvert folks kulturelle identitet», respekt for etniske og sociale gruppers ret til »aktivt at deltage i kommunikationsprocessen» og fjernelse af nuværende »skævheder» og »negative virkninger af visse monopoler».

21 arabere dræbt i Israel

TEL AVIV, 10. august (AP) — Mindst 21 arabere blev dræbt ved en trafikulykke i Israel mandag. 34 andre blev kvæstet.

Ulykken skete, da en bus med arabere fra en landsby i Gazaområdet stødte sammen med en israelsk militær lastbil. Ulykken skete i et vejkryds nær havnebyen Ashdod i det sydlige Israel.

Araberne var på vej hjem efter at have været på arbejde i det egentlige Israel. Mange hundrede arabere fra Gaza og Vestjordan arbejder i Israel, hvor de kan få højere løn end i de besatte områder.

Efter ulykken samledes pårørende til de døde og kvæstede ved det vejkryds, hvor sammenstødet skete. De kastede sten efter de forbikørende.

Østrig har udvist leder af PLO-kontor

Ghazi Hussein rejst hjem efter ultimatum fra Østrigs regering

WIEN, 10. august (AP) — Den palæstinensiske Befrielsesorganisation (PLO)'s repræsentant i Østrig har forladt Wien. Han blev hjemkaldt af PLO efter, hvad der betegnes som et »ultimatum» fra den østrigske regering.

En højtstående kilde siger, at »den østrigske regering har sendt, hvad der svarer til et ultimatum til lederen af PLO's kontor i Wien, dr. Ghazi Hussein. Østrigs regering ønskede, at Ghazi Hussein skulle forlade landet, fordi han var mistænkt for at være indblandet i en våbenbrugssag i slutningen af sidste måned.

Velinformerede kilder siger, at Dr. Ghazi Hussein forlod Wien tidligt mandag morgen ombord i et fly til Damaskus. Kilderne tilføjer, at Ghazi Hussein havde købt enkeltbillet.

Det østrigske indenrigsministerium har ikke bekræftet, at Ghazi Hussein ikke længere er leder af PLO-kontoret i Wien.

Det østrigske udenrigsministerium har tidligere sendt en officiel note til PLO, hvor det hedder, at Hussein »ikke længere har den østrigske forbundsregerings tillid» og at forbundsregeringen »venter, at PLO vil hjemkalde ham i løbet af 10 dage».

»PLO synes at have efterfulgt denne opfordring», siger udenrigsministeriets talsmand.

Hussein menes at have været medlem af Satka, den syriske fløj af Den palæstinensiske Befrielsesorganisation. Hussein forlod Østrig kun få timer efter, at to bomber eksploderede i en have, der støder op til den israelske ambassade i Wien. En kvinde blev lettere såret ved eksplosionen. Hun var ikke israelsk.

Østrigs kansler Bruno Kreisky har anklaget Hussein for at drive uærligt spil og indenrigsminister Erwin Lanc siger,

at hans tillid til Hussein blev rykket efter mugleriaffæren.

Våben og granater

Hussein mødtes den 29. juli med to arabere i Wiens internationale lufthavn. De to rapporteres at være medlemmer af PLO. Politiet siger, at der var våben, håndgranater og ammunition i deres bagage.

De to PLO-folk blev udvist efter en summarisk retssag. De blev anbragt i et fly til Beirut, hvor de kom fra.

Hussein sagde til journalister, at han intet som helst havde haft at gøre med våbenbrugssagen. Episoden indtraf midt end to uger før den egyptiske præsident Anwar Sadat skulle være kommet til Wien for at mødes med Bruno Kreisky.

Dette besøg blev aflyst, men det østrigske dagblad »Kurier» siger, at Sadat muligvis kommer til Wien i næste måned.

Officielle bekendtgørelser

Københavns Kommune

Udlæg

Udlæg for skatter, afgifter, bøder og andre ydelser, der opkræves eller indrives af Københavns kommune, og for hvilke sidste rettidige betalingsdag er kommet den 10.8. 1981 eller tidligere, vil blive påbegyndt uden yderligere varsel den 18.8. 1981.

Begøring til arbejdsgivere om tilbageholdelse af restancer m.v. i løn fremsendes uden videre varsel, så fremt der ikke foreligger betalingsaftale med vedkommende rodekonto.

Direktoratet for Københavns Skatte- og Registerforvaltning

NEDSAT I FORM & FARVE

duge og servietter håndvævede duge, 100% bomuld, ternede og ensfarvede, mange farver: diameter 160 cm. for 175.- NU 69.85 160 x 180 for 175.- NU 69.85 160x220 for 210.- NU 89.85

håndvævede servietter: 6 stk. for 93.- NU 29.85

håndklæder håndvævede frotte håndklæder, pænt smaltstribet design. 45x65 for 36.75 NU 19.85 55x110 for 67.- NU 39.85 90x180 for 189.50 NU 119.85

stoffer til beklædning, møbelbetræk eller gardiner. flagdug 100% uld, råhvid 150 cm. br. for pr. m. 126.- NU 69.85 møbelstof uld/bomuld for 169.- NU 59.85

møbelstof bomuld, offwhite med fraskaleffekt 150 cm. br. for 155.- NU 65.85

i vore kraftige kvaliteter i håndvævet bomuld har vi frasorteret en del farver 130 cm. br. for pr. m. 94.50 NU 69.85 for pr. m. 99.50 NU 74.85

marimekko 140 cm. br. for pr. m. 155.- 115.- 95.- 92.- NU pr. m. 89.85 69.85 59.85

gulvtæpper heluldne fladvævede gulvtæpper, flere mønstre og farver, designede af danske kunstnere. ca. 170x240 for 1315.- NU 585.- ca. 200x300 for 1465.- NU 985.- ca. 250x350 for 2145.- NU 1785.-

finske kvalitetskludetæpper, bomuld/hør fra Marja Harmes. ca. 170x240 for 2150.- NU 1585.- ca. 200x300 for 2990.- NU 1985.-

møbler rulleborde bog med løse bakker, vendbare sort/hvid 2. sortering. begrænset antal ... normalpris 825.- NU 585.- metalklapstole, ovnlakerede, rød, sort, grøn for 149.- NU 99.85

nogle få FORM & FARVE sofaer brugt til udstilling. f.eks. 3 personers sofa .. for 6825.- NU 4995.-

FORM & FARVE

Østergade 33 - tlf. (01) 135638